

הרב יעקב הילדסהיים

הפצים שנתלים על ידי דלת הבית או מגנט שמוצמד לדלת

שאלה

יש מוצרים כגון סבונים או מזון לתינוקות, שהיצרנים רוצים לפרסם אותם, ולכן נותנים דוגמיות מהם בשקיות הנתלות לאחר מכן על ידי דלתות הדירות מבחוץ. כמו כן יש פרסומים שמצמידים לדלת הדירה (בצד החיצוני) על ידי מגנט, כגון כרטיסי ביקור ופרסומות. הספק הוא במקרה שמדובר בבניין קומות: האם בעלי הדירות זכו במוצרים וחפצים אלו, כל אחד במה שנמצא על דלתו או סמוך לדירתו, או שמותר לקחתם מדלתות השכנים ללא רשות? כלומר, למי שייכים חפצים ודוגמיות פרסום שמניחים בשקית ותולים על דלת הבית, או במגנט שמוצמד לדלת?

תשובה

א. הצמדת פרסומת לדלת במגנט

נפסק ב'שולחן ערוך' (חו"מ סי' רב סעי' ט):
המקנה עבדים ומטלטלים כאחד, משך המטלטלים לא קנה העבדים, החזיק בעבדים לא קנה המטלטלים אלא אם כן היו המטלטלים על גבי העבד, והוא שיהיה כפות. וי"א שצריך גם שיהיה ישן.
וביאר סמ"ע (לשו"ע שם, ס"ק יח):
אלא א"כ היו המטלטלים על גבי העבד. דאז כיון שקנה העבד, קנה המטלטלים אגבו מתורת חצירו.
ובהמשך (סמ"ע שם ס"ק כ):
שיהיה ישן. דבעינן שיהא החצר משומר לדעת האדון, מה שאין כן כשניעור, די ש להעבד דעת בפני עצמו.
מבואר בזה שלעבד יש דין חצר שקונה כשהוא משומר לדעת האדון. ומכאן שאין קניין חצר חל דווקא על קרקע, אלא גם על דבר שדינו כמו קרקע, כגון עבד.¹ כך יש להתייחס לכל דבר המחובר לקרקע כגון דלת הבית, שיש בזה קניין חצר. לפי זה נראה שדלת של בית ששייכת לבעל הבית, יש לה דין 'חצר'. אמנם כיוון שכשמצמידים חפץ מסוים

1. כמו כן כתב בקצוה"ח, סי' רסח ס"ק ב) שקיימת מחלוקת רש"י ותוס' אם קניין יד הוא מטעם חצר או מטעם הגבהה.

בעזרת מגנט לצד החיצוני של דלת, נחשב שאותו חפץ נמצא ב'חצר שאינה משתמרת'. אבל כפי שמבואר בסוגייה במסכת בבא מציעא (יא-ג), והתבאר בעבר (אמונת עתיך 108 עמ' 117-118), גם בזה קונה כשיש 'דעת אחרת מקנה'. נמצאנו למדים שבעל הבית זוכה בקניין חצר במה שהוצמד לצד החיצוני של דלת ביתו.

ב. תליית שקית עם מוצר על ידית דלת הבית

לגבי מוצרים שנתלים בשקית על ידית דלת הבית, יש לברר אם זכה בהם בעל הבית. לצורך הבירור יש לעיין בסוגיה בסוף מסכת בבא מציעא (ק"ח ע"ב), דלקמן. נאמר במשנה (ב"מ פ"י מ"ו) שאם יש שתי גנות שסמוכות זו לזו שקרקע האחת גבוהה והאחת נמוכה, ויש ירק שגדל בעובי הקרקע שביניהן, נחלקו תנאים למי שייך הירק: רבי מאיר אומר של עליון, כיוון שהוא יכול להסיר את כל שכבת האדמה שבה גדל הירק. רבי יהודה אומר של תחתון כיוון שהירק גדל באווירו של התחתון, והוא יכול למנוע גידול הירק אם ימלא את קרקעו בעפר. ור' שמעון אמר 'כל שהעליון יכול לפשוט את ידו וליטול, הרי אלו שלו, והשאר של תחתון'. בגמרא (ב"מ שם) מבואר שלא נחלקו לגבי שורשי הירק, ומוסכם שהם שייכים לעליון כיוון שגדלים ממנו, אלא נחלקו לגבי הענפים. ר' מאיר סבר 'שדי נופו בתר עיקרו' כלומר משייכים את הענפים אל השורשים וכיוון שהשורשים שייכים לעליון, כך גם הענפים. ר' יהודה סבר 'לא אמרין שדי נופו בתר עיקרו'. ור' שמעון סובר כר' מאיר שהירק שייך לעליון, אלא שאם אינו יכול לפשוט ידו ולהגיע לירק, הוא מפקיר אותו לתחתון.

בביאור השיטות כתב ב'שיטה מקובצת' (ב"מ שם) בשם הראב"ד:

אמר רבא בעיקרו כולי עלמא לא פליגי. דעליון הוי, שהרי בעפרו הם עומדים ואינם יוצאים לאוירו של זה, כי פליגי בנופו, רבי מאיר סבר העיקר מגדלו, שדי נופו בתר עיקרו, ורבי יהודה סבר אוירא מגדל, הילכך לא שדינן נופו בתר עיקרו... עיקר הטעמים שלהם כך הם, דמר סבר עיקר מגדל ושדי נופו וכו' ומר סבר אוירא מגדל וכו'. ותנן גבי מקח וממכר כי האי גוונא בקונה אילן אחד בתוך של חברו... אם כן מוסכם על כולם שההשתייכות הממונית של דבר שאינו נמצא במקום מסוים, נקבעת ע"פ עיקר הדבר הגורם לקיומו, ולכן לר' מאיר הירק שייך לעליון כיוון שקיומו של הירק תלוי בעיקרו הנמצא בשטח העליון, ואילו לר' יהודה קיומו של הירק תלוי באוירו הנמצא בשטח התחתון.

ומובא בגמרא:

[ותניא נמי לענין מקח וממכר כי האי גוונא] (לגרסת מהרש"ל) דתניא אילן היוצא מן הגזע ומן השרשין - הרי אלו של בעל הקרקע, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר מן הגזע - של בעל האילן, ומן השרשין - של בעל הקרקע. לאור זאת ייתכן ללמוד שהוא הדין בנוגע לשקית המכילה מוצרים, התלויה על ידית הדלת, שהשקית עם כל תכולתה שייכת לבעל הבית. והטעם, כיוון שכל 'מציאות' השקית במקום זה נובעת ונגרמת מהחלק התלוי על הידית, והרי החלק התלוי על הידית קנוי

לבעל הבית מדין קניין חצר. ואע"פ שזו חצר שאינה משתמרת, כבר התבאר שבאופן זה קונה ע"י דעת אחרת מקנה. א"כ כיוון שהחלק העליון של השקית קנוי לבעל הידית, ייתכן שגם שאר השקית ותכולתה הנמצאים שם שייכים לבעל הבית.

1. דין השקית כדין חצר המשתמרת

מן הסוגיה (ב"מ קב ע"א) שהזכרנו לעיל מתברר גם שעצם הדבר שאנשים נמנעים מלהיכנס לחצר, נותן לה שם של חצר המשתמרת. ובחידושי המאירי (ב"מ שם) ביאר:

חצר זו שאינה משתמרת, אפילו קדם ואמר כל מציאות שיבאו היום בחצרי תזכה לי, לא אמר כלום. ואם אמר כן ויצא לו שם מציאה בעיר, זכה לו, מכיון שנודעה המציאה לכל ונדע גם כן דבורו, הדבר ידוע שהכל מסלקין עצמם ממנה, ועשו את שאינו זוכה כזוכה.

מסוף דבריו: 'ועשו את שאינו זוכה כזוכה', למדנו שאין זה מעיקר גדר 'חצר שאינה משתמרת', אלא יש כאן הרחבת המושג 'חצר שאינה משתמרת'. כלומר גם במציאות שאין לחצר יכולת קניין כיוון שאינה משתמרת, בכל זאת המצב של הימנעות בני האדם מלקחת מהחצר נותן לחצר יכולת קניין מתקנת חכמים. מכאן נראה ללמוד לנידונו שבעל הבית קונה את החפץ שמצוי בשקית ותלוי על דלת ביתו. אמנם השקית אינה נמצאת באוויר חצרו, וגם אין זה נחשב דבר המשתמר, ולפי זה אין בעל הבית קונה. מכל מקום ייתכן שבעל הבית קונה את תכולת השקית כיוון שדרך אנשים הגונים להימנע מלקחת חפצים שתלויים על דלת זולתם,² ולכן נחשב כנמצא בחצר שאינה משתמרת, שמועילה דעת אחרת מקנה.

יש להוסיף שתי סברות שתומכות בקניין החפצים שבשקית על ידי בעל הבית:

1. על פי סברת ה'שיטה מקובצת' דלעיל שנפסקה להלכה ב'קצות החושן',³ שכפי הנהוג במקומות נאורים שאין אנשים נוגעים במה שמונח על יד דלת השכנים, הרי שאע"פ שמבחינת הבעלות, אין מפתן הדלת בבניין משותף שייך לבעל הדירה הסמוכה, מ"מ כיוון שבמציאות שאר הדיירים אינם משתמשים במקום זה חוץ מבעל הדירה הסמוכה, הרי זה דומה לקניין ארבע אמות' שתיקנו חכמים כדי שלא יבואו לריב, ולכן זכה בעל הדירה מדרבנן בשקית התלויה על ידית דלתו ובתכולתה.

2. כמו כן לא גרע המצב שיש לאדם חפץ שתלוי על דלת ביתו מ'עני המהפך בחררה', שהלוקח ממנו נקרא רשע.⁴

עם זאת במקום שאין המציאות כך, הרי לפי צד זה, כיוון שלמעשה החפצים נמצאים מחוץ לדירה, בחדר המדרגות, לכן נחשב שהם בחצר השותפים וכל דיירי הבניין זכו בהם בקניין חצר.

2. אף שבוודאי אם אדם ישאל חפץ מחברו וכשיחזיר לו הוא יניחו בתוך שקית ויתלה על הידית והדבר ייגנב, הוא יתחייב מדין פשיעה, אלא אם כן הוסכם על כך מראש.
3. קצות החושן, סי' ר ס"ק ב.
4. קידושין נט ע"א.

סיכום

- א. כרטיסי ביקור או פרסומות שהוצמדו לדלת הכניסה לבית במגנט – זכה בהם בעל הבית.
- ב. דוגמיות של מוצרים שנשלחים ע"מ לחלקם לתושבים, והן מונחות בתוך שקית שתולים אותה על ידית דלת הכניסה לבית הנמצא בבניין משותף – במקומות שמקובל שכל דייר משתמש במקום הסמוך לדלת הכניסה לדירתו כבשלו, זכה בעל הדירה בדוגמיות וכיו"ב.
- ג. במקומות שלא מקובל כך – יש להסתפק אם השקית כולה בבעלות בעל הבית, או שמא זכו בה כל דיירי הבניין.

